

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाचे लेखापरीक्षा अहवाल पोलिस ठाण्यात गुन्हे दाखल करणे, विभागीय चौकशी प्रकरणे अथवा न्यायालयात पुरावा म्हणून सादर न करणे तसेच संबंधित प्रशासकीय विभागाने जारी केलेल्या मागणी नोटीस / वसूली नोटीसमध्ये लेखापरीक्षा परिच्छेदाचा उल्लेख न करण्याबाबत. . . .

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक संकीर्ण-२०२४/प्र.क्र.४६/कोषा प्रशा-४

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : १८ जुलै, २०२५.

वाचा : १. महाराष्ट्र शासन, सामान्य प्रशासन विभाग, शासन परिपत्रक क्र.सीडीआर /१३९१/ प्र.क्र.१२२/९१/११-अ, दिनांक ७.४.१९९३.

२. महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र. माविम-१०९४/लोलेस, दिनांक १६.४.१९९६.

३. महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.भनिम-२०२२/प्र.क्र.७०/लोलेस, दि.०३.१०.२०२२.

४. स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाचे पत्र क्र.स्था/१८/ब/न्यायालयात पुरावा/अहवाल/वलेप/न.क्र.१४३/५७७, दि.०८.०५.२०२५.

प्रस्तावना:-

अ) स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाचे अधिनस्त लेखापरीक्षा पथकांद्वारे निर्गमित लेखापरीक्षा अहवालांतील संबंधित लेखापरीक्षार्थी संस्थेच्या आर्थिक व्यवहारात आढळून आलेल्या अनियमितता, अपहार, वसुली, महसुली जमा व खर्चाच्या नियमबाह्य बाबी, इत्यादी बाबतच्या आक्षेपांच्या अनुषंगाने, सदर लेखापरीक्षा अहवाल पोलिस ठाण्यात गुन्हे दाखल करण्याकरीता, तसेच विभागीय चौकशी व न्यायालयीन प्रकरणी पुरावा म्हणून सादर केले जात असल्याची बाब संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा यांनी शासनाच्या निदर्शनास आणून दिली आहे. त्याचप्रमाणे काही प्रकरणी / प्रसंगी लेखापरीक्षकांना प्रतिवादी केले जात असल्याचे / साक्षीदार म्हणून बोलविले जात असल्याचे देखील निर्दर्शनास आले आहे.

आ) त्याचप्रमाणे विभागांकडून / विभागांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील कार्यालये / सार्वजनिक उपक्रम / स्वायत्त संस्थांकडून / स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून, त्यांना येणे असलेल्या रकमांसंदर्भात बजावण्यात येत असलेल्या मागणी नोटीसा / वसूलीच्या नोटीसांमध्ये देखील लेखापरीक्षा परिच्छेदांचा उल्लेख केला जात असल्यामुळे, बाधित पक्षकारांकडून न्यायालयामध्ये दाखल करण्यात येत असलेल्या दाव्यामध्ये स्थानिक निधी लेखापरीक्षा कार्यालयास प्रतिवादी करण्यात येत असल्याचे देखील निर्दर्शनास आले आहे.

- इ) बहुतांश प्रकरणी अनियमितता उघडकीस आल्यानंतर ब-याच मोठ्या कालावधीनंतर न्यायालयीन प्रक्रिया सुरु होते. या दरम्यान लेखापरीक्षा करणारे अधिकारी / कर्मचारी त्याच कार्यालयात कार्यरत असण्याची शक्यता कमी असते. तसेच मूळ अभिलेख संबंधित संस्थांच्या किंवा तपास प्राधिकाऱ्याच्या ताब्यात असल्याने, न्यायालयीन कामकाजासाठी लेखापरीक्षकांचे बरेच श्रमदिन वाया जातात. तसेच प्रवास खर्च व निर्वाह खर्च यासाठी मोठा खर्चाचा भार शासनावर पडतो. त्याचप्रमाणे लेखापरीक्षकांच्या मानसिकतेवर, मनोबलावर आणि प्रत्यक्ष लेखापरीक्षणाच्या कामकाजावर प्रतिकूल परिणाम होत आहे.
- ई) स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाचे लेखापरीक्षण कामकाज भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या तांत्रिक मार्गदर्शन व पर्यवेक्षणाखाली केले जाते. अंततः स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाचे कामकाजाचे स्वरूप महालेखापाल (लेखापरीक्षा) यांच्या कामकाजाशी समरूप आहे.
- उ) उक्त “वाचा” मधील अनुक्रमांक १ येथील सामान्य प्रशासन विभागाच्या दि.०७ एप्रिल, १९९३ रोजीच्या शासन परिपत्रकान्वये, “लेखा परिक्षा अहवालातील अभिप्राय अथवा लेखापरीक्षण यावर आधारित असलेल्या विभागीय चौकशी प्रकरणातील दोषारोपपत्र अथवा गैरवर्तणुकीचे सविस्तर विवरणपत्र अथवा दस्तऐवजाची यादी अथवा साक्षीदारांची यादी यामध्ये लेखापरीक्षा अहवालांचा संदर्भ दिला जाणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी. सर्व शिस्तभंग अधिकाऱ्यांनी दोषारोपपत्र तसेच गैरवर्तणुकीचे सविस्तर विवरणपत्र तयार करतांना या सूचना ध्यानात ठेवाव्यात” असे आदेश देण्यात आलेले आहेत.
- ऊ) तसेच उक्त “वाचा” मधील अनुक्रमांक २ येथील वित्त विभाग/लोल्लेस कार्यासनाच्या दि.१६ एप्रिल, १९९६ रोजीच्या परिपत्रकानुसार “लेखापरीक्षण पथकाने निर्गमित केलेल्या गोपनीय निरीक्षण अहवालाचा विभागीय चौकशी किंवा कोर्ट प्रकरणात देण्यात येऊ नये. अशा सूचना प्रशासकीय विभागाने त्यांच्या नियंत्रणाखाली विभागीय अधिकाऱ्यांना / कार्यालयीन प्रमुखांना / सार्वजनिक उपक्रमांना द्याव्यात” असे निर्देश देण्यात आलेले आहेत.
- ऋ) महालेखापालांच्या लेखापरीक्षा / निरीक्षण / अहवालांच्या अनुषंगाने देण्यात आलेल्या उक्त सूचनांच्या धर्तीवर स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाचे अधिनस्त लेखापरीक्षण पथकाद्वारे करण्यात आलेल्या लेखापरीक्षेच्या अनुषंगाने निर्गमित लेखापरीक्षा अहवालांच्या संदर्भात देखील खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहे.

शासन परिपत्रक :

१. स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाच्या अधिनस्त लेखापरीक्षण पथकांद्वारे निर्गमित लेखापरीक्षण अहवालांचा संदर्भ विभागीय चौकशी, न्यायिक प्रकरणी आणि पोलिस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्याकरीता करण्यात येऊ नये.
२. स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागातील लेखापरीक्षकांना विभागीय चौकशी व न्यायिक प्रकरणी साक्षीदार म्हणून बोलविण्यात येऊ नये.

३. जेव्हा प्रचलित कायदे / नियम / विनियम / शासन निर्णय अथवा परिपत्रकान्वये दिलेल्या सूचना किंवा मार्गदर्शक तत्वे यांचा भंग होतो, त्याच वेळेस स्थानिक निधी लेखापरीक्षा पथकांकडून प्रारूप अहवालात आक्षेप उपस्थित केला जातो. सदर आक्षेप मान्य नसल्यास संबंधित विभागाकडून / कार्यालयाकडून त्याचे त्याच वेळी निरसन केले जाणे अपेक्षित असते. जर संबंधित आक्षेपाचे निरसन झाले नाही तर तो अंतिम अहवालात कायम राहतो. अंतिम अहवालातील आक्षेप स्वीकारणे किंवा योग्य त्या समर्थनासह तो फेटाळणे आणि आवश्यक असल्यास संबंधितांवर वसूलीच्या नोटीसा बजावणे हे विभागाच्या प्रशासकीय कामकाजाचा भाग आहे.
४. स्थानिक निधी लेखापरीक्षा कार्यालयाच्या लेखापरीक्षण पथकांच्या अहवालामध्ये जरी एखाद्या बाबतीत शासनास येणे असलेल्या तथापि वसूली न झालेल्या रकमांचा उल्लेख करण्यात आला असला तरी, सदर लेखापरीक्षण अहवालातील आक्षेपांआधारे संबंधितावर वसूलीच्या नोटीसा बजावताना, लेखापरीक्षण अहवालातील आक्षेपांचा उल्लेख न करता, मुळात ज्या कायदा / नियम / विनियम / शासन निर्णय / आदेश इत्यादी अन्वये सदर रक्कम वसूलपात्र ठरते, त्याचा उल्लेख करण्यात यावा.
५. लेखा परिक्षा अहवालावर आधारित असलेल्या विभागीय चौकशी प्रकरणातील दोषारोपपत्र, अथवा गैरवर्तणूकीचे सविस्तर विवरणपत्र, अथवा दस्तऐवजाची यादी, यामध्ये लेखापरीक्षा अहवालांचा संदर्भ दिला जाणार नाही, अथवा साक्षीदारांच्या यादीमध्ये लेखापरीक्षकांचा समावेश केला जाणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करून देण्यात आले असून संकेतांक क्रमांक २०२५०७१८१५५७०१७७०५ असा आहे. सदर परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. राजेंद्र सुमन उत्तमराव गाडेकर)
शासनाचे उपसचिव

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव / प्रधान सचिव / अपर मुख्य सचिव.
३. मा.उप मुख्यमंत्री (नगर विकास व गृह निर्माण) यांचे सचिव / प्रधान सचिव.
४. मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन आणि उत्पादन शुल्क) यांचे सचिव / प्रधान सचिव.
५. सर्व मा.मंत्री व मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
६. मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
७. सर्व सन्माननीय विधानसभा / विधान परिषद व संसद सदस्य.

८. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग.
९. सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांच्या अधिनस्त असलेल्या सर्व विभाग प्रमुख, प्रादेशिक कार्यालय प्रमुख, आणि कार्यालय प्रमुख.
१०. प्रबंधक, मूळ न्यायालय शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई.
११. प्रधान महालेखापाल (लेखा परीक्षा)- १, महाराष्ट्र, मुंबई.
१२. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई
१३. महालेखापाल (लेखापरीक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर
१४. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
१५. आयुक्त, आयकर (TDS) चर्नीरोड, मुंबई ४००००२.
१६. आयुक्त, आयकर (TDS) सिव्हील लाईन*, नागपूर ४४४००१.
१७. प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा) मुंबई.
१८. सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई.
१९. सचिव, महाराष्ट्र विधीमंडळ सचिवालय, मुंबई.
२०. प्रबंधक, लोक आयुक्त व उपलोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई.
२१. प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई.
२२. मुख्य माहिती आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२३. विशेष आयुक्त, महाराष्ट्र सदन, कोपर्निकस रोड, नवी दिल्ली.
२४. सर्व विभागीय आयुक्त.
२५. सर्व जिल्हाधिकारी.
२६. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी.
२७. संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२८. संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा, नवी मुंबई.
२९. सह संचालक, लेखा व कोषागारे, कोकण / पुणे / नाशिक / छत्रपती संभाजी नगर / अमरावती / नागपूर.
३०. सह संचालक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण / पुणे / नाशिक / छत्रपती संभाजी नगर / अमरावती / नागपूर.
३१. अधिदान व लेखा अधिकारी, अधिदान व लेखा कार्यालय मुंबई.
३२. निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई.
३३. वरिष्ठ जिल्हा कोषागार अधिकारी, ठाणे / पुणे / नाशिक / छत्रपती संभाजी नगर / अमरावती / नागपूर.
३४. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
३५. सर्व उप कोषागार अधिकारी.
३६. वित्त विभागातील सर्व कार्यासने.
३७. निवड नस्ती कोषा. प्रशा.- ४ कार्यासन.